

ism, transcontinental criminality, international migration at intergovernmental level. At all of necessity of application of violent methods of fight against terrorism violence does not give the guarantee of victory none of sides. In this understanding democratization of global political process and international relations comes forward so far the unique alternative to global authoritarianism in a worldwide policy.

In the XXI item Ukraine, as well as other countries, ran into interciviliation problems, which go out on the proscenium of worldwide policy and touch the most deep cultural, valued bases of existence of nation, state. A civilization choice of Ukraine is its self-determination in the co-ordinates of postindustrial civilization with the lines of opposition and conflicts.

Keywords: direct democracy, democratic procedures, political process, civil society, globalization.

УДК 343/102 (477)

Дубов Дмитро Володимирович
кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню стану чинної нормативно-правової бази із забезпечення інформаційного суверенітету України. Подано основні підходи до проблеми інформаційного суверенітету у вітчизняному законодавстві. Проведено аналіз цих підходів та виокремлено основні їх недоліки. Запропоновано власне визначення поняття інформаційний суверенітет.

Ключові слова: інформаційний суверенітет, законодавство, визначення, концепція.

Актуальність дослідження. Зростання глобальних інформаційних потоків, узалежнення розвитку держави від сучасних інформаційних технологій, а разом з тим – суттєвий тиск цих факторів на реалізацію "суверенітету" вже на початку 90-х років призвело до розуміння необхідності формулювання концепції "інформаційного суверенітету держави". Це завдання набуло особливої важливості одночасно з розвитком ідеї "інформаційних воєн", масштабного використання "інформаційних спеціальних операцій" та вкладання провідними державами світу значних коштів у розвиток оборонних на наступальних кіберзасобів.

Проблемою тут є і певна невідповідність між розумінням актуальності даної проблеми та ступінню її наукової (а тим більше – нормативно-правової) напрацьованості. Відповідно актуальним завданням стає, з одного боку, напрацьовання необхідного науково-методичного апарату розуміння інформаційного суверенітету, а з іншого – вдосконалення чинної нормативно-правової бази в цьому напрямі. Для України ця проблема постає з особливою силою, зважаючи на системні спроби зовнішніх авторів впливати на суверенітет української держави за всіма напрямками, в тому числі – інформаційному. І ключовим тут стає відповідність чинного законодавства відповідним викликам інформаційному суверенітету. Подолання зазначеного протиріччя і обумовлює актуальність дослідження.

Тими чи іншими питаннями (в т.ч. – правовими та загальнополітичними) інформаційного суверенітету займалися В. Гапотій, В. Речицький, Є. Захаров, В. Цимбалюк, Д.Дубов, М.Ожеван, О.Олійник, О.Соснін, Л.Шиманський.

Мета статті – дослідити стан чинної нормативно-правової бази із забезпечення інформаційного суверенітету України.

В українській нормативно-правовій практиці поняття "інформаційний суверенітет" вперше з'являється в Законі України "Про інформацію" [2] (редакція 2002 – 2011 рр.). Ст.53 вказує, що "основою інформаційного суверенітету України є національні інформаційні ресурси. До інформаційних ресурсів України входить вся належна їй інформація, незалежно від змісту, форм, часу і місця створення. Україна самостійно формує інформаційні ресурси на своїй території і вільно розпоряджається ними, за винятком випадків, передбачених законами і міжнародними договорами". Ст.54 ("Гарантії інформаційного суверенітету") зазначає, що "інформаційний суверенітет України забезпечується: виключним правом власності України на інформаційні ресурси, що формуються за рахунок коштів державного бюджету; створенням національних систем інформації; встановленням режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України; використанням інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з іншими державами". Змінами, внесеними до цього закону 09.05.2011 р. ці статті були виключені. Доречно зазначити, що в 1993 році у ЗУ "Про науково-технічну інформацію" згадувалось поняття "суверенітет України у сфері науково-технічної інформації".

В Законі України "Про Національну програму інформатизації" [3] (від 1998 р.) дано визначення поняття "інформаційний суверенітет держави". Під ним розуміється "здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації з-поза меж держави з метою додержання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки держави". Водночас виникають питання як до сутності формулювання, так і до його доцільності у згаданому документі.

По-перше – це поняття ніде більше в цьому законі не використовується, окрім частини, що містить визначення.

По-друге навіть в тому вигляді, як воно виявилось закріпленим, воно не виглядає як таке, що може бути реально забезпечене.

По-третє, незрозуміло, чому власне це визначення було зафіксоване саме в Законі України "Про національну програму інформатизації", який має вплив на доволі специфічну сферу державної політики.

По-четверте, в той час як Закон України "Про інформацію" визначає "інформаційний суверенітет України", Закон України "Про національну програму інформатизації" закріплює визначення саме "інформаційного суверенітету держави". При цьому співставлення сутнісних ознак запропонованих визначень доводить їх принципову відмінність.

Законодавець принаймні декілька разів намагався вирішити нормативно-правову складову цього питання або звертав на цю проблему увагу органів виконавчої влади. Так в 1999 р. Постанова Верховної Ради України "Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні" [6] в першому ж абзаці зазначала, що "...Верховна Рада України відзначає, що Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади належним чином не забезпечують реалізацію державної інформаційної політики... інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України, зміцнення і розвиток її інформаційної інфраструктури". В цій же Постанові у п.3 зазначалось "вважати за необхідне прискорити розробку проектів основ державної інформаційної політики, законів про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України...". У "Програмі діяльності Кабінету Міністрів України" [8] прийнятій у червні 2002 р. у п.1.1.9. "Інформатизація суспільства" до ключових завдань Уряду було віднесено "розвиток і вдосконалення системи гарантування інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки держави, запобігання злочинам у сфері інформаційних технологій".

При цьому відповідне завдання (розробка Закону України "Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України") було на порядку денному Кабміну ще в 2001 р. – згідно затвердженого плану законопроектної роботи на 2001 рік [7].

Про необхідність забезпечити інформаційний суверенітет держави згадується і в "Доктрині інформаційної безпеки України" [Ошибка: источник перекрестной ссылки не найден], затвердженій Указом Президента в 2009 році. У розділі "Основні засади інформаційної безпеки України" вказується, що "основною метою реалізації положень Доктрини інформаційної безпеки України є створення в Україні розвинутого національного інформаційного простору і захист її інформаційного суверенітету".

Проблема "інформаційного суверенітету" в Доктрині згадується додатково лише один раз у п.4.1.4. де вказується на те, що держава, з метою забезпечення інформаційної безпеки України, має вживати у зовнішньополітичній сфері заходи, що спрямовані на "інтеграцію в міжнародні інформаційно-телекомунікаційні системи та організації на засадах рівноправності, економічної доцільності та збереження інформаційного суверенітету", а також "гарантування своєчасного виявлення зовнішніх загроз національному інформаційному суверенітету та їх нейтралізації".

Маємо відзначити принаймні дві спроби підготувати профільний закон щодо "інформаційного суверенітету". У 1998 р. народним депутатом України В.Шевченком був підготовлений Проект Закону "Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України" [10]. Цей Проект Закону давав таке визначення "інформаційного суверенітету": "право держави на формування і здійснення національної інформаційної політики відповідно до Конституції і законодавства України, міжнародного права в національному інформаційному просторі України". Проект Закону мав виразно рестриктивні імперативи, а власне "інформаційний суверенітет" описувався виключно через поняття "інформаційної безпеки" та "державної інформаційної політики".

Водночас навіть базове визначення поняття "інформаційний суверенітет", з якого виходили автори документу, виглядає неоднозначним, оскільки:

а) інформаційний суверенітет не може зводитись виключно до "національної інформаційної політики", а сама вона трактуватись як "сфера (об'ємний простір), у якій здійснюються інформаційні процеси і на яку поширюється юрисдикція України". Аналогічного підходу до цієї проблеми дотримуються і інші експерти, що займались даною проблемою [5];

б) навіть за такого підходу, "інформаційний суверенітет" не може описуватись як "право держави", а лише виключно як її "обов'язок". Відповідно можемо говорити не про "право держави", а про "дієві механізми забезпечення".

Частково модифікований варіант цього ж Проекту Закону був підготовлений народним депутатом І.Чижом [11]. Цей проект також дає власне визначення "інформаційного суверенітету": "це невід'ємне право людини, суспільства, держави на самовизначення та участь у формуванні, розвитку і здійсненні національної інформаційної політики відповідно до Конституції та чинного законодавства України, міжнародного права в національному інформаційному просторі України". В Проекті Закону відмічається, що "інформаційний суверенітет України забезпечується шляхом проведення цілісної державної інформаційної політики відповідно до Конституції, чинного законодавства України і міжнародного права шляхом реалізації відповідних доктрин, стратегій, концепцій і програм, що торкаються національної інформаційної політики України".

Характерним для обох документів є виразна тенденція фокусувати увагу на гуманітарній складовій, зводячи "інформаційний суверенітет" виключно до роботи (в широкому сенсі) із контентною частиною. Прикметно, що обох проектах закону в запропонованих переліках "законодавства про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України" не згадується, наприклад, Закон України "Про науково-технічну інформацію" або будь-які інші, що стосуються наукової (науково-технічної) сфери. Крім того, обидва законопроекти містили норми, які навряд чи можна вважати адекватними в демократичному суспільстві або такими, що можна взагалі забезпечити.

Наприклад, Проект Закону народного депутата І.Чижа до "об'єктів інформаційної безпеки" відносив "систему вироблення, прийняття і впровадження політичних рішень", "культурні та естетичні позиції", "світогляд людини, її життєві цінності та ідеали" тощо. Іншим прикладом є віднесення до забезпечення інформаційної безпеки "створення та впровадження безпечних прогресивних інформаційних технологій". При цьому маємо враховувати, що більшість інформаційних технологій в тій чи іншій мірі є технологіями подвійного призначення, а створення "не прогресивних" технологій взагалі не має сенсу за умов інноваційної концепції розбудови держави.

Крім цих двох безпосередніх спроб визначитись із сутнісним розумінням "інформаційного суверенітету", можна виділити ще декілька опосередкованих. Наприклад, у Проекті Закону "Про Концепцію державної інформаційної політики" (2009 р.) згадувався в тексті "інформаційний суверенітет". Зокрема, мова йшла про необхідність "забезпечення дієвого захисту інформаційного суверенітету України, зокрема вітчизняного сегмента Інтернет" [9].

Трохи більш розширеним є представлення проблеми в іншому Проекті Закону "Про Концепцію державної інформаційної політики" (2010 р.) [12] – у редакції підготовленій до другого читання у Верховній Раді України згадується проблематика "інформаційного суверенітету". Зокрема забезпечення інформаційного суверенітету визначено одним з пріоритетних завдань державної інформаційної політики. Крім того, це ж завдання сформульоване у розділі "Основні напрями... у сфері державної безпеки" – "забезпечення дієвого захисту інформаційного суверенітету України, зокрема національного книговидавництва, виготовлення національної теле- та аудіопродукції, в тому числі для дітей та юнацтва, вітчизняного сегмента Інтернету". Отже, "інформаційний суверенітет" знов розуміється як виключно "контентна проблема".

Зростанням протягом останніх 5-10 років загроз, що стають наслідком стрімкої інформатизації у всьому світі, змушують держави більш уважно поставитись до власної безпеки на цьому напрямі. Все частіше навіть у працях західних дослідників згадується необхідність побудови того, що умовно може бути названо "інформаційний суверенітет" (хоча західні дослідники частіше використовують поняття "кібермогутність", однак її принципові характеристики швидше відповідають саме проблематиці "інформаційного (кібер) суверенітету"). Прикметно, що на відміну від пострадянських досліджень в сфері інформаційної безпеки (які сконцентровані переважно навколо інформаційно-психологічних елементів) західні дослідники концентруються, передусім, на технологічній складовій. Тим більше, що убезпеченість контентної складової все більше залежить від технічної. Це стало особливо очевидним після викривальних заяв Е. Сноудена щодо масштабів шпигунської діяльності АНБ США. При чому ця діяльність здійснювалась на всіх рівнях: починаючи від традиційного прослуховування розмов та збору персональних даних мільйонів громадян і закінчуючи створенням (за попередньою домовленістю з ІТ-корпораціями) спеціальних "бекдорів" в програмному забезпеченні та навіть в чіпах.

Все це робить актуальним завдання, яке російський ІТ-експерт І. Ашманов сформулював як "зробити власний інформаційний простір для АНБ "чорною дірою" [4]. Той же І. Ашманов пропонує при формуванні підходу до інформаційного суверенітету держави (в його напрацюваннях він має назву "ідеальний цифровий суверенітет", однак він практично не розділяє "цифрове" та "інформаційне") виходити із концепції "двох щитів":

1. Електронний "щит":
  - Власна апаратна платформа (мережева та ПК).
  - Власна чи контрольована програмна платформа (мережева та ПК).
  - Власна чи контрольована мобільна платформа.
2. Інформаційний "щит":
  - Власна інтернет-інфраструктура.
  - Власна медійна структура ЗМІ, телебачення та Інтернету.
  - Власна система й засоби пропаганди та ведення інформаційний війн.
  - Розвинена ідеологія, закони, ринок ідеологічних послуг.

Водночас ключове, що проглядається доволі чітко, це двокомпонентність інформаційного суверенітету у сучасному світі – технологічна та контентна. Кожна з них дійсно має бути повноцінно забезпечена реальними кроками держави. При цьому маємо зазначити, що запропонована І. Ашмановим модель багато в чому недосконала з огляду на її надмірну зорієнтованість на умови сьогодення. Наприклад, не виключено, що на певному етапі окремі з компонентів такого розуміння "інформаційного суверенітету" стануть принципово неважливими. Натомість в нормативно-правовому полі мають бути зафіксовані ті складові, пріоритетність розвитку яких дозволить забезпечити все вище вказане, однак при цьому вони стануть основою і для гнучкої модернізації потенціалу держави для забезпечення свого "інформаційного суверенітету".

З урахуванням вищевикладеного більш адекватним сучасним викликам та завданням захисту держави в інформаційному просторі, а також з метою більш точно і об'єктивно відобразити обидві (контенту та технологічну) компоненти цієї проблеми, "інформаційний суверенітет" слід розуміти як "сукупність організаційних, нормативно-правових, воєнних та зовнішньополітичних заходів, що спрямовані на забезпечення цілісності національного інформаційного простору, національної інформаційної інфраструктури та технологічної безпеки України, що здійснюється в інтересах забезпечення прав та свобод громадян України, суспільства та держави". При чому "технологічну безпеку" ми розуміємо як "впровадження новітніх технологій, досягненні технічного прогресу, збереженні такого рівня вітчизняного науково-технічного й виробничого потенціалу, який у разі погіршення внутрішніх і зовнішніх умов забезпечив би виживання національної економіки за рахунок використання власних інтелектуальних і технологічних ресурсів, збереження державної незалежності" [1]

Вочевидь будуть необхідними і подальші більш ґрунтовні наукові дослідження щодо концепції "інформаційного суверенітету", однак цілком очевидно, що вже зараз можна виявити ряд чинників, які є суттєвими для його забезпечення, зокрема:

1. Забезпечення реального інноваційного потенціалу країни та її здатності до самостійного творення (від ідеї до реалізації) новітніх технологій.
2. Створення (або стимулювання створення) національних ІТ-ТНК.
3. Збільшення військового кіберпотенціалу держави.
4. Проактивна зовнішньополітична позиція з ключових питань інформаційного розвитку.
5. Акцент на розвиток власного контенту та технологічної інфраструктури.

Дискусійним є питання щодо того, в якому саме форматі мають бути сформульовані засади "інформаційного суверенітету". На жаль, практика нормативно-правового забезпечення питань національної безпеки в Україні (її стратегічних пріоритетів, а не повноважень конкретних відомств) багато в чому залишається декларативною та мало дієвою. Яскравим прикладом цього є Закон України "Про основи національної безпеки" чи "Доктрина інформаційної безпеки України", які незважаючи на їх вагомий статус, практично не реалізуються на практиці або використовуються у безпековому плануванні лише на рівні цитування окремих положень цих документів.

Принципово важливим аспектом у формування самої концепції "інформаційного суверенітету" має стати її передусім позитивістський імператив. В сучасному світі численні рестриктивні моделі все частіше стикаються із своєю неефективністю, відходячи на позиції "моніторингового" дискурсу чи "позитивного розвитку". Понад те, переважно рестриктивні заходи, де-факто, зменшують загальну ефективність забезпечення "інформаційного суверенітету" оскільки негативно впливають на активність всіх ключових гравців в даній сфері (державних структур, а особливо бізнесу та громадян). Відтак ті позиції, на базі яких були сформульовані проекти відповідних нормативно-правових документів наприкінці 90-х рр., мають бути суттєво скореговані.

З огляду на вищезазначене можемо констатувати, що Україна, як і більшість світових держав, стикається з об'єктивною загрозою деформування власного суверенітету в інформаційному (цифровому) просторі. При чому ціла низка потужних держав вже зараз вкладають значні кошти у створення кіберозброєнь, проведення інформаційних спеціальних операцій та інформаційних війн. Все це суттєвим чином впливає на безпекове середовище, в якому Україна має проводити політику відповідно до власних національних інтересів. Сьогоднішня державна політика в сфері забезпечення інформаційного суверенітету держави залишається фрагментарною та потребує передусім адекватного нормативно-правового забезпечення. Маємо виходити з того, що ця політика не повинна базуватися на виключно рестриктивній моделі, а швидше створювати можливості зростання для всіх сфер, що будуть визначені як ключові у забезпечення "інформаційного суверенітету держави".

Література

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько : Монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
2. Закон України "Про інформацію" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106/page2>.
3. Закон України "Про Національну програму інформатизації" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80/ed20121202>.
4. Игорь Ашманов: "Превратит внутреннее пространство страны в черное пятно для АНБ – да, это государственная задача" [Електронний ресурс] // Экспертный центр Е-государства. – Режим доступу: d-russia.ru/igor-ashmanov-prevatit-vnutrennee-prostranstvo-strany-v-chernoe-pyatno-dlya-anb-da-eto-gosudarstvennaya-zadacha.html.
5. Політико-правові аспекти формування інформаційного суспільства суверенної і незалежної держави [Електронний ресурс] / О.Олійник, О.Соснін, Л.Шиманський // Національний інститут стратегічних досліджень. – http://old.niss.gov.ua/book/Sosnin_2.htm.
6. Постанова Верховної Ради України "Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/430-14>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану законопроектної роботи на 2001 рік" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/704-2001-%D0%BF/print1389943255155351>.

8. Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-02/print1389943255155351>.
9. Проект "Концепції державної інформаційної політики" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=35530&pf35401=144198>.
10. Проект Закону про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України (1207 від 07.07.1998) // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=4192.
11. Проект Закону про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України (1207-1 від 15.04.1999) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=5871.
12. Проект Закону України "Про основні засади державної інформаційної політики" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=3>.
13. Указ Президента України "Про Доктрину інформаційної безпеки України" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.

References

1. Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia / V. T. Shlemko, I. F. Binko : Monohrafiia. – K. : NISD, 1997. – 144 s.
2. Zakon Ukrainy "Pro informatsiiu" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106/page2>.
3. Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80/ed20121202>.
4. Igor' Ashmanov: "Prevratit' vnutrennee prostranstvo strany v chernoe pyatno dlya ANB – da, eto gosudarstvennaya zadacha" [Elektronnyi resurs] // Ekspertnyy tsentr E-gosudarstva. – Rezhim dostupu: d-russia.ru/igor-ashmanov-prevratit-vnutrennee-prostranstvo-strany-v-chernoe-pyatno-dlya-anb-da-eto-gosudarstvennaya-zadacha.html.
5. Polityko-pravovi aspekty formuvannia informatsiinoho suspilstva suverennoi i nezaleznoi derzhavy [Elektronnyi resurs] / O.Oliinyk, O.Sosnin, L.Shymskiy // Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen.- http://old.niss.gov.ua/book/Sosnin_2.htm.
6. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy "Pro diialnist Kabinetu Ministriv Ukrainy, inshykh orhaniv derzhavnoi vlady shchodo zabezpechennia svobody slova, zadovolennia informatsiinykh potreb suspilstva ta rozvytku informatsiinoi sfery v Ukraini" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/430-14>.
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia planu zakonoproektnoi roboty na 2001 rik" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/704-2001-%D0%BF/print1389943255155351>.
8. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-02/print1389943255155351>.
9. Proekt "Kontseptsii derzhavnoi informatsiinoi polityky" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=35530&pf35401=144198>.
10. Proekt Zakonu pro informatsiinyi suverenitet ta informatsiinu bezpeku Ukrainy (1207 vid 07.07.1998) // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=4192.
11. Proekt Zakonu pro informatsiinyi suverenitet ta informatsiinu bezpeku Ukrainy (1207-1 vid 15.04.1999) [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=5871.
12. Proekt Zakonu Ukrainy "Pro osnovni zasady derzhavnoi informatsiinoi polityky" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=3>.
13. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy" [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.

Дубов Д. В.

Проблемы нормативно-правового обеспечения информационного суверенитета в Украине

Статья посвящена исследованию состояния текущей нормативно-правовой базы по обеспечению информационного суверенитета Украины. Рассмотрены основные подходы к проблеме информационного суверенитета в отечественном законодательстве. Проведен анализ этих подходов и выделены основные их недостатки. Предложено собственное определение понятия информационный суверенитет.

Ключевые слова: информационный суверенитет, законодательство, определения, концепция.

Dubov D.

Problems regulatory support information sovereignty in Ukraine

The article deals with information sovereignty. A review of the current legislation, which refers to information sovereignty and analyzes key legislative initiatives that have tried to solve complex problems (in particular – two of the Draft Law of Ukraine "On information sovereignty and information security of Ukraine") . It is shown that the legislator after a number of attempts to solve this problem in the early and mid 90s of the 20th century almost completely stopped them by the early 2000s. Moreover, the Law of Ukraine "On information" in 2011 the concept of "information sovereignty" was removed completely. While it is still in the Law of Ukraine "On the National Informatization Program", although only in the definitions section, but nowhere in the text of the law is not decrypted. Despite all attempts to develop specialized laws in the late 90's attempts were not crowned with complete success, and the two trained in 1997 and 1998. Bills not fully reflect the essence of the problem and contained contradictory. For example, they used information sovereignty exclusively to the national information policy, and she was treated as a sphere (volume space), which carried out the information processes and the jurisdiction of Ukraine.

Characteristic of all the documents is expressive tendency to focus on the humanitarian component, reducing information sovereignty exclusively to work with content. It is noteworthy that all the draft Law of Ukraine "About the information sovereignty" in the lists of relevant legislation is remembered, for example, the Law of Ukraine "On the scientific technical information" or any other that relate to science (scientific and technical) of the sphere.

Attention is paid to the fact that in the context of significant growth in the role of information technology in society this aspect should be given special attention. This task has become particularly urgent after E.Snowden statements about the activities of NSA. Already, this leads to the need for experts to formulate the basic idea of how information sovereignty "do the information space a "black hole" for the NSA". That's how this question looks Russian IT expert I.Ashmanov. He also proposes to construct a two-component model of information sovereignty: electronic billboard and information board.

In the context of the problem indicated in the article the author proposed his own definition of information sovereignty under which should be understood as "a set of organizational, legal, military and foreign policy measures aimed at ensuring the integrity of the national information space, the national information infrastructure and technological security of Ukraine, which is carried out in for the rights and freedoms of Ukrainian citizens, society and the state". In this definition, "Process Safety" is understood as "the introduction of new technologies, technological advances, that this level of national scientific – technical and production potential, which in the case of deterioration of the internal and external conditions would ensure the survival of the national economy through the use of their own intellectual and technological resources, to preserve the independence of the state".

The article highlights those key elements that must be provided in a state that is going to build an effective information sovereignty. These elements include: providing real innovation potential and its ability to self-creation (from idea to realization) of modern technology, the creation of (or to stimulate the creation of) national IT TNK; increase military kiberpotensiala State; proactive foreign policy stance on key issues of Information Development; focus on developing their own content and technological infrastructure.

Also in the article notes that the crucial aspect in the formation of a coherent vision of the information should be its sovereignty primarily positive imperative. In today's world prohibiting various models are increasingly faced with its inefficiency, changing in the direction of "monitoring" or "positive". Furthermore, mainly prohibiting activities actually reduce the overall efficiency of providing information sovereignty as negatively affect the activity of all the key players in this area (as government agencies, but especially business and citizens). Accordingly, the items on the basis of which tried in the mid-90s to form approach to information in Ukraine 's sovereignty should be fully revised.

Keywords: information sovereignty, laws, definitions, concept.

УДК 323.1:316.3

Костиця Інна Олександрівна
кандидат політичних наук

МОЖЛИВОСТІ ВПЛИВУ НА ІДЕНТИЧНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

Стаття присвячена науковому аналізу проблеми впливу сучасного суспільства на ідентичність майбутніх поколінь. Дослідження покликане з'ясувати потенційні можливості та засоби стратегічного регулювання здатності людини розуміти саму себе. Використовуючи наукову спадщину вітчизняних та іноземних дослідників, автор розкриває основні фактори впливу сучасності на ідентичність наших нащадків.

Розкрито деструктивний вплив сучасної інформаційної розгубленості на людську ідентичність. Інформація у значній мірі спустошує суб'єктивність реципієнта, вона нав'язує йому знаки, які не потребують активного творення, а скоріш передбачають лише коментування. Завданням науковця в цьому випадку є детальний аналіз майбутніх небезпек, пов'язаних з розповсюдженням безсуб'єктної інформації та її впливом на майбутні покоління.

Ключові слова: ідентичність, саморозуміння, "форсайт", нарративна ідентичність, соціалізація, фактори впливу.

Інформаційна реальність сучасності з її мультикультуралізмом та розширенням джерел комунікації є не лише якісно новим етапом розвитку людських соціальних технологій, а й серйозним випробуванням для окремої особистості, що постійно перебуває у пошуках свого Я. Як найбільш іманентну проблему питання ідентичності важко дослідити ззовні. Основним джерелом її пізнання може стати лише об'єктивна внутрішня рефлексія дослідника та екстраполяція відповідних спостережень на Іншого. Розгубленість людини в сучасному полі доступної інформації посилює необхідність більш глибокого розуміння феномена ідентичності.

З огляду на сучасну соціально-політичну ситуацію стає очевидним той факт, що взаємопроникнення культур та зростання споживання інформації теж зростатиме в геометричній прогресії. Сьогоднішні діти